

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННОЇ СПЛАТИ ЗА ПРОЇЗД У ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ

Громадський транспорт – це невід’ємна частина пасажироперевезень, що обслуговує широкий загал на противагу приватному транспорту задля ефективного функціонування і непереривності економічної діяльності [2]. Для покращення роботи громадського транспорту багато країн почали впроваджувати електронний обіг проїзних квитків.

Йдучи в ногу з світовими тенденціями, Україна почала впроваджувати зарубіжний досвід, зокрема і в сфері пасажирських перевезень. Таким нововведенням став запуск системи електронної оплати проїзду за допомогою «Е-квитка» (електронного квитка). Юридичною підставою для цього стало прийняття Верховною радою законопроекту №4121 про впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті [5].

Дана система успішно функціонує у більшості країн Європи. Уперше її протестували у Фінляндії ще у 80-х роках минулого сторіччя шляхом експериментів з безготівковими розрахунками. Вартість проїзду залежить від тривалості поїздки та маршруту. Новаторство та грамотне управління зробило міську транспортну систему країни однією з найекономічніших і найбезпечніших у Європі.

Корисним є приклад Нідерландів, які дещо модифікували систему електронної оплати і використовують так-звані OV чіп-карти. За їх допомогою здійснюється оплата усіх видів надземного та підземного громадського транспорту. Вона є анонімною і має обмежений термін дії строком 5 років, купується в місцях обслуговування мережі громадського транспорту, в автоматах по продажу білетів на зупинках, які позначені спеціальним знаком і коштує 7,5 євро. Оскільки картка не є персоніфікованою, заблокувати її в випадку втрати чи крадіжки неможливо, тому пасажирам радять не поповнювати баланс на великі суми. Також, якщо ви бажаєте повернути покладені на карту гроші, необхідно звернутись у ті ж самі пункти продажу, послуга є платною і коштує 2,5 євро. Основною особливістю, яка вирізняє голландську транспортну систему від інших є реєстрація пасажирів як на вході так і на виході. На екрані валідатора висвітлюються дані про списану суму і залишок коштів на картці, якщо не зареєструвати картку на виході, то наростання суми не буде зупинено [3]. Оскільки Нідерланди – це туристична країна, то для туристів передбачені спеціальні проїзні білети. Amsterdam Travel Ticket — це паперова смарт-картка, що розрахована на 1, 2 або 3 дні, в залежності від вартості, і має ті ж самі функції та вимоги, що й чіп-карта, окрім того, що у вартість покупки вже закладена оплата за проїзд [4].

Своєрідним відповідником впровадження європейської системи електронного квитка є приклад Тернополя, який уже декілька місяців функціонує

на базі проїзного квитка та «Файної карти» (карти тернополянина). Спершу, дана система була застосована у формі проїзного квитка тривалого користування та діяла лише у муніципальному транспорті (тролейбусах). Він не був персоніфікованим і міг використовуватись будь ким. Згодом, з'явився проект «Файної карти», який мав більші можливості і став рушієм до впровадження електронної оплати перевезень у всьому громадському транспорті. На відміну від проїзного квитка вона має певну градацію для категорій громадян. Це пільгова картка, учнівська, студентська та загальна [1]. Карта тернополянина, на відміну від проїзного, оформлюється лише для жителів міста Тернопіль, тобто при наявності тернопільської прописки. Таке нововведення неоднозначно прийнялось громадою та і самими перевізниками, оскільки було невідомим для звичайного користувача і ставило в жорсткі рамки облік пасажиропотоків для перевізників. Оскільки Тернопіль забезпечується громадським транспортом у більшості завдяки приватним перевізникам, то такі зміни зробили їх роботу більш прозорою та виключили людський фактор з розрахунку «водій-пасажир». За свій недовгий термін існування система «Файної картки» пережила певні зміни і навіть зараз удосконалюється. Передбачено, що в подальшому вона буде підставою для знижок у певних закладах, таких як аптеки, магазини, кінотеатр тощо.

Однак, використання такої системи має і негативні наслідки. Наприклад, з впровадженням «Файної карти» документи, які надавали підставу для пільгового або безоплатного проїзду у громадському транспорті втратили юридичну силу і не приймаються до уваги водієм чи кондуктором. Так, якщо ви іногородня особа з певними пільгами або тернопільський пільговик, який не виробив картку тернополянина, то в громадському транспорті ви платите повну вартість проїзду. Ще одною неоднозначною стороною даної реформи є дія пільгових карт з 10 години ранку, що з однієї сторони направлено на розгруження громадського транспорту від невпинного потоку пільговиків, а з іншої – обмежує цю категорію людей в їх праві на меншу оплату проїзду.

Отож, впровадження електронної системи оплати проїзду стало новинкою для жителів України, а зокрема і Тернополя. Запозичення європейського досвіду і використання новітніх технологій дозволяють оптимізувати та систематизувати пасажирські перевезення, зменшити готівковий обіг та зробити дану систему прозорою та більш доступною для споживача. Оскільки електронний квиток є новою практикою для українців, то його використання в повному обсязі і для якнайбільшої кількості громадян може досягатись лише з часом і вдосконаленням як його функцій так і самої системи транспортування. Саме тому ця система є перспективною та може стати новою сходинкою до покращення транспортної системи та євроінтеграції України.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fauna-karta.te.ua>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Громадський_транспорт

3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://www.holland.com/ru/tourism/plan-your-holiday/getting-around-in-holland/cipkarta-ov.htm>

4. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://www.holland.com/ru/tourism/destinations/amsterdam/amsterdam-travel-ticket-ru.htm>

5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58244